

**doops
gezind
plus**

Houvast

schilderij Jaap Sluis

-
- 2 om te beginnen
  - 3 vanuit de stilte
  - 4-6 overdenking
Wat geeft je houvast?
  - 7 open ruimte
Vertrouwen
  - 8 zegenrijk

januari + februari 2019 | Algemene Doopsgezinde Sociëteit

VOORAF

Machteld Stam

Ik bel aan en wacht. Net als ik mij begin af te vragen of ik mij vergis in onze afspraak, hoor ik geschuifel. De voordeur gaat langzaam open. Hij leunt op een rollator. 'Het gaat niet meer zo snel tegenwoordig', verontschuldigt hij zich.

Ik loop achter hem aan naar binnen. Als ik aanbied koffie te zetten, slaat hij dat af. 'Ik probeer zo lang mogelijk vol te houden om alles zelf te doen. Soms moet ik hulp van anderen vragen. Zoals laatst. Ik was gevallen. Gelukkig had ik de alarmknop om en was de thuiszorg er snel. Geweldig dat die vorm van hulp bestaat. Alleen heb ik de kinderen moeten beloven niet meer zonder in huis te lopen.' Hij geeft een klopje op zijn rollator. 'Dankzij deze ondersteuning ben ik minder wankel.'

Hij vertelt van het netwerk om hem heen. Familie, vrienden, burens, gemeenteleden. Hij is dankbaar voor hun vriendschap en hulpvaardigheid. Ze staan om hem heen en springen in wanneer dat nodig is. Zo houdt hij grip op zijn leven en kan hij zijn zelfstandigheid, die hem zo dierbaar is, bewaren.

We praten over zijn toekomst en over de dood die onvermijdelijk op een dag zal komen. Hij is er niet bang voor. 'Ik voel mij geborgen.' Het blijft even stil. 'Ken je dat lied van Huub Oosterhuis? *Die mij droeg op adelaarsvleugels*. Prachtig hè?' En hij neuriet zachtjes voor zich uit.

Bij mijn vertrek kan ik mij met moeite bedwingen om mijn koffiekopje op het aanrecht te zetten.

BOEK

De rechtvaardigen,
Jan Brokken, uitgeverij
Atlas Contact

Er is in het Yad Vashem museum in Jeruzalem een speciale sectie ingeruimd voor namen van niet-joden, die zonder financieel oogmerk en met groot persoonlijk risico joden gered hebben uit de handen van de nazi's. Die mensen worden genoemd: 'De rechtvaardigen onder de volken'. Eén naam heeft er jarenlang ontbroken: die van de Nederlandse consul in Litouwen, Jan Zwartendijk, die aan het begin van de Tweede Wereldoorlog een manier vond om

duizenden joden het leven te redden. Hij deed dat omdat hij het 'vanzelfsprekend' vond deze groep mensen te helpen, die als ratten in de val leken te zitten in zijn omgeving. Velen waren uit Duitsland gevlucht en zochten een goed heenkomen in de Baltische landen. Jan Zwartendijk ontwikkelde een plan om hen via Rusland naar Curaçao te laten vluchten, met een zelfbedacht visum en met hulp van de Japanse collega, die 'vervolg-visa' uitschreef. Het was bijna

niet mogelijk, maar er werd uitgebreid gebruik van gemaakt, omdat het een laatste strohalm was om te kunnen overleven. Het is tragisch dat consul Zwartendijk bij leven nooit geweten heeft dat hij in twee maanden tijd zoveel mensen het leven heeft gered. Even tragisch als het feit dat hem pas postuum die eretitel 'Rechtvaardige' is toegekend. Jan Brokken heeft dit verhaal minuscule uitgezocht en er een meeslepend boek over geschreven.

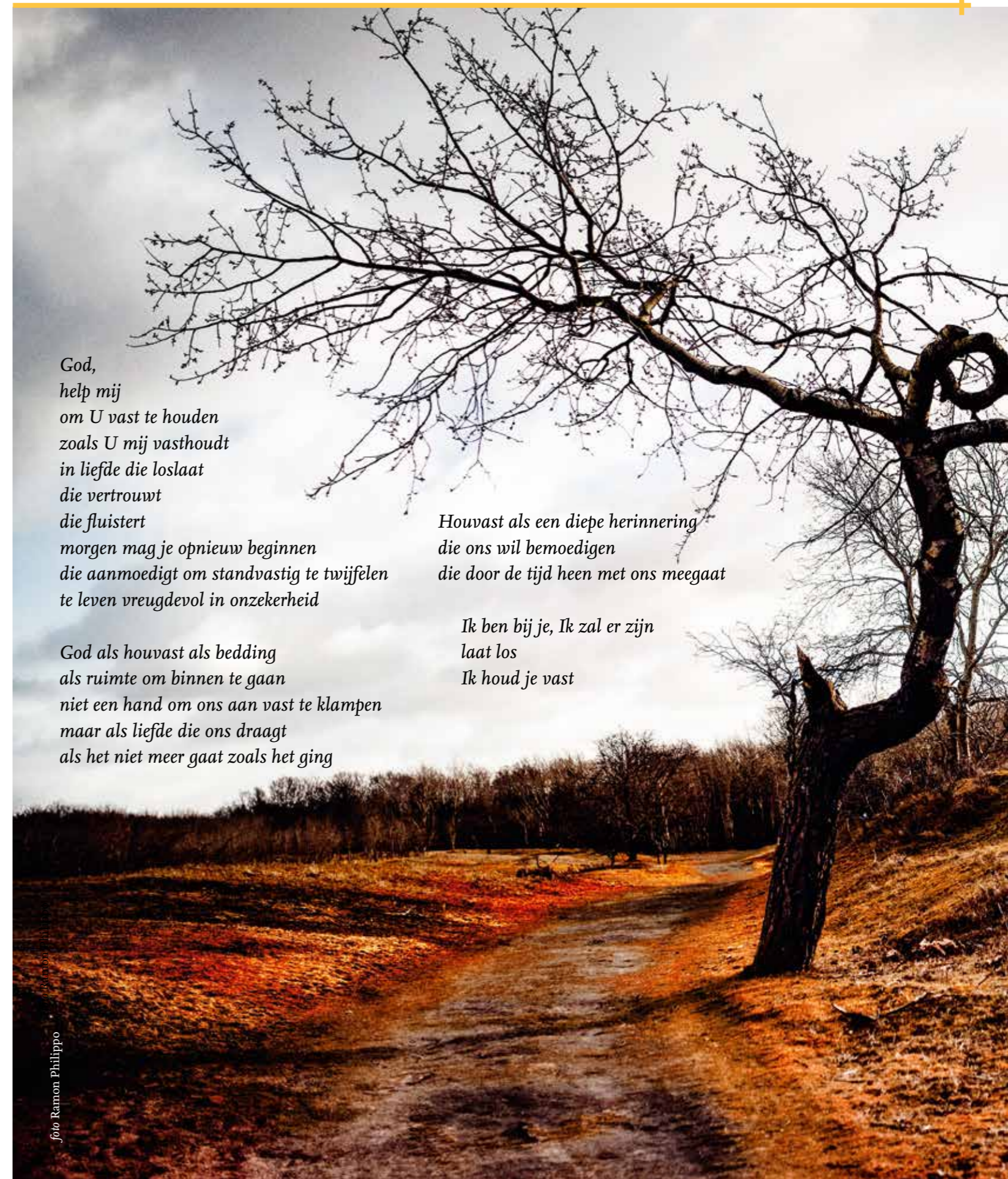
COLOFON

Doopsgezind Plus is een liturgische, pastorale uitgave van de Algemene Doopsgezinde Sociëteit.

Doopsgezind Plus verschijnt zes keer per jaar, als bijlage bij het magazine *Doopsgezind NL*.

Redactie Kalle Brüsewitz, Ruud Mulder, Machteld Stam, Johan Tempelaar en Machteld van Woerden
Ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeloor, Haarlem
Fotografie Dirk Kruijt, Ramon Filippo
Druk GBU Media

Oplage 7.000
Papier G-Print Proost & Brandt, FSC-gecertificeerd
Contact redactie
Singel 454 | 1017 AW Amsterdam
T 020 623 09 14 | dn@doopsgezind.nl
www.doopsgezind.nl
© ADS 2019

God,
help mij
om U vast te houden
zoals U mij vasthoudt
in liefde die loslaat
die vertrouwt
die fluistert
morgen mag je opnieuw beginnen
die aanmoedigt om standvastig te twijfelen
te leven vreugdevol in onzekerheid

God als houvast als bedding
als ruimte om binnen te gaan
niet een hand om ons aan vast te klampen
maar als liefde die ons draagt
als het niet meer gaat zoals het ging

Houvast als een diepe herinnering
die ons wil bemoedigen
die door de tijd heen met ons meegaat

Ik ben bij je, Ik zal er zijn
laat los
Ik houd je vast

klein & kwetsbaar

Wat geeft je houvast?

Hoe leid ik een zinvol leven? Hoe deed ik dat vroeger, wat gaf mij houvast? Wat boeit me nu en wat kan ik ervan doorgeven aan hen die na mij komen?

Deze vragen zullen voor velen herkenbaar zijn. Wanneer je onvoorbereid in een levenscrisis terechtkomt kan de vraag nog urgenter zijn: Waaraan of aan wie kan ik nog houvast hebben om erdoorheen te komen? Als reddingsboei, als steuntje in de rug, of als laatste strohalm.

Het bijbelboek Psalmen geeft een goed inzicht in de beleving van mensen: hun dagelijkse moeiten, hun emoties, hun twijfels en tegenslagen en... wat zij hebben ervaren aan hulp, houvast, bevrijding, acceptatie. De herkenning alleen al kan verlichting geven. David is de meest bekende psalmdichter – zo heeft hij, wellicht op de vlucht voor koning Saul, gezocht naar houvast of enige vorm van bescherming, zoals we lezen in Psalm 62:

*Alleen bij God vindt mijn ziel stilte,
van hem komt mijn bevrijding.
Alleen hij is mijn rots, mijn bevrijding,
mijn houvast; ik kan niet wankelen.¹*

‘Mijn houvast’ is in deze vertaling gebruikt voor een Hebreeuws woord dat ‘toevluchtsoord’ betekent. Veel vertalingen hebben er ‘burcht’ van

gemaakt, als verschansing. Je toevlucht zoeken tot iemand betekent zelf op weg gaan naar geborgenheid, en ja, dat geeft houvast.

Houvast is een intrigerend woord. Want wie houdt wie eigenlijk vast? David beschouwde God als zijn houvast, degene op wie hij diep van binnen vertrouwde. Is dat voor ons ook zo? Of is het eigenlijk omgekeerd en worden wij vastgehouden door het hogere? Misschien is het wel een combinatie van die twee, althans, zo begrijp ik Martin Buber als hij zegt: ‘God woont daar, waar men hem toelaat’.²

De mens, op zoek naar geborgenheid, vindt houvast bij de Ene en omgekeerd kan die Ene alleen geborgenheid bieden aan degene die zich aan hem toevertrouwt. In alle vrijheid en in alle kwetsbaarheid, want je hebt de ander nooit in je bezit; dan wordt het houvast tot een vasthouden, een soort gijzeling. Dat is in de intieme omgang met God geen goede zaak en evenmin in de intieme omgang tussen mensen.

Toch is de verleiding groot om datgene wat je houvast biedt *zichtbaar* en *tastbaar* te maken.

foto Depositphotos

‘God woont daar, waar men hem toelaat’

Zichtbaar maken geeft zekerheid, en aan zekerheid zou je macht kunnen ontlenuen. In de ellende van de tocht door de woestijn en de twijfel aan de leiding van de onzichtbare God, zocht het volk Israël houvast door het maken en aanbidden van het gouden kalf als zichtbare godheid.³ Maar het kalf bleek geen enkele zekerheid te kunnen bieden en werd een voorbeeld van onmacht, dat men later bijgeloof is gaan noemen.

In onze tijd kennen wij het gebruik van het geven van een trouwring als zichtbaar houvast en teken van wederzijdse trouw in een relatie. Maar hoe dikwijls is dat vertrouwen niet beschaamd! Een zichtbaar gemaakt houvast kan nooit de plaats innemen van datgene wat het vertegenwoordigt.

Dat geldt eigenlijk voor alle zichtbare rituelen: ze kunnen houvast bieden en je meevoeren naar gewijde momenten, maar ze *zijn* het gewijde moment niet. Tijdens het gebeuren kun je je er even aan vasthouden, maar daarna moet je ook weer loslaten.

Maria Magdalena was op Paasmorgen vroeg naar het graf gegaan en vond de plek leeg. Ze huilde om de verdwijning van het lichaam van Jezus, ze had geen enkel houvast meer. Tot ze de tuinman ontmoette die haar bij haar naam riep. ‘Meester!’ riep ze uit, en het liefst had ze hem op dat moment stevig vastgepakt. Maar hij zei haar: ‘Hou me niet vast’ en gaf haar de opdracht naar de leerlingen te gaan en te berichten dat zij hem gezien had.⁴

vasthouden en loslaten horen bij elkaar als twee kanten van eenzelfde medaille

Was ze nu haar houvast kwijt? Ik denk het niet. Ze behield het door het los te laten. Loslaten kan een vorm zijn van vasthouden op een meer spiritueel niveau: door de ander/Ander jouw vertrouwen te schenken zonder hem of haar te willen bezitten. Zo zullen ouders het in de opvoeding ook ervaren. Door hun kinderen los te laten kunnen ze hen op een andere manier vasthouden, omdat ze hun vertrouwen – en daarmee vrijheid – geven. Zo bezien horen vasthouden en loslaten bij elkaar als twee kanten van eenzelfde medaille.

Velen van onze lezers zullen zich hun belijdenis en doop herinneren als een belangrijk moment in hun leven. Zij herinneren zich hun woorden van vertrouwen waarmee zij in het leven wilden staan en zij herinneren zich het ritueel van de doop die de woorden heeft bekrachtigd. Voor doopsgezinden markeert het een bewust beleefde gebeurtenis.

Wat maakt dat nu zo bijzonder als je erop terugkijkt? En heeft het je ook houvast gegeven in je verdere leven? Het is – opnieuw – niet het ritueel zelf dat de houvast biedt, maar de onderliggende

- 1 Uit: Gerard Swüste, *Altijd hetzelfde lied, 150 psalmen bewerkt en toegelicht*, Skandalon 2015, p. 188
- 2 Martin Buber, *De weg van de mens*, L.C.J. Boucher, 's Gravenhage 1968, p. 53
- 3 Zie Exodus 32
- 4 Johannes 20, 17
- 5 Marcus 1, 11; zie ook Ps. 2,7 en Jes. 42,1

Lied g20

Gij hebt, o God, dit broze bestaan gewild hebt boven 't nameloze mij uitgetild, laat mij dan dankbaar leven, de volle tijd, geborgen in de bevende zekerheid, dat ik niet uit dit smal en onvast bestand van mijn bestaan zal vallen dan in uw hand.

tekst Ad den Besten

gedachte dat je gekozen hebt en dat je gekozen bent: jij mag er zijn. Zoals ook bij het gebeuren van de doop in de Jordaan deze boodschap aan Jezus werd gegeven: 'Jij bent mijn zoon, de geliefde, in jou heb ik welbehagen'.³ Bij elke doop wordt eigenlijk hetzelfde gezegd: jij bent een geliefd kind, zoon of dochter, in wie God welbehagen heeft.

Het is een mooie gedachte, maar werkt die ook als het niet goed met je gaat? Wat maakt dat je het volhoudt als alles tegenzit? Is er dan nog een laatste strohalm? Grappig: we spreken van een strohalm, dus van iets dat uiterst breekbaar is. Het beeld van een strohalm geeft aan hoe klein en kwetsbaar houvast is – in persoonlijk gegeven aandacht, een moment van licht, een bemoedigend woord of een oude tekst: 'Alleen bij God vindt mijn ziel stilte'... +

Vertrouwen

Het lijkt wel of de tijd geen vat op hem heeft. Hij is negentig, maar oogt nog altijd vitaal

Gastvrij laat br. Jaap Waanders, lid van de doopsgezinde gemeente in Arnhem, mij binnen. We spreken over wat hem in zijn leven houvast heeft gegeven. Hij begint met zijn jeugd. 'Hoe mijn ouders met ons, hun kinderen, omgingen, heeft de basis gelegd voor mijn verdere leven en ook voor mijn geloof.'

Maar de oorlog brengt groot leed. Zijn vader die in het verzet zit, keert niet terug uit kamp Neuengamme. Het hotel van zijn ouders in Staphorst wordt bij de bevrijding door de Duitsers in brand gestoken. 'In het laatste oorlogsjaar voelde ik me door God en mensen verlaten. Maar na een moeilijke tijd, ook tijdens de studie, heb ik toch Gods hulp ervaren en kreeg ik onverwacht steun van iemand die door mijn vader in de oorlog was geholpen.' Hij ziet het als een teken van zijn vader.

Zijn studie in Groningen werkt bevrijdend en leidt af van het verdriet. Hij ontwikkelt een

nieuw thuisgevoel dankzij 'het liefdevolle echtpaar bij wie ik op kamers was'. Belangrijk houvast vormt zijn huwelijk met zijn grote liefde Wil; samen zijn ze bijna zestig jaar lang intens gelukkig. Als Wil, na twaalf jaar te hebben geleden aan de ziekte van Alzheimer, overlijdt, is het verlies groot. 'Het gemis is enorm, maar ik krijg steun van mijn kinderen die ik als een Godsgeschenk heb ervaren, en die er nu voor me zijn, elk op eigen wijze.'

Beweging helpt hem ook. Hij fietst niet meer, maar wandelt geregeld in het nabije Sonsbeekpark. Nog altijd neemt hij deel aan de Werkplaats voor Kunstzinnige Ontwikkeling waar hij al tientallen jaren schildert en beeldhouwt. Hij rijdt er nog zelf in zijn auto heen, 'al rijd ik niet meer 's avonds en ook geen lange afstanden'. Goede bureaucontacten zijn eveneens ondersteunend. Ook de doopsgezinde

gemeente, de themakring en vriendschap binnen de geloofsgemeenschap vormen samen een dragende kracht. 'Het geloof is toch altijd een steun voor me geweest.'

Zijn geloofsblijdenis uit 1980 is nog steeds van kracht. Hij schrijft daarin: 'Ik voel me geleid door God; door het geloof in Hem is er hoop; daardoor krijg ik vertrouwen in de toekomst ondanks alles wat er in deze wereld gebeurt'. Romeinen 5:5 is de tekst die hij meekrijgt. Br. Waanders kan er nog steeds achterstaan, ondanks de grote verliezen in zijn leven. Mensen hebben hem op zijn weg steeds weer kracht gegeven en daarin ervaart hij op verborgen wijze de hand van God. 'Ik voel me rijk gezegend, al is de rouw groot.' Zo geeft hij mij in deze ontroerende ontmoeting met al zijn wijsheid en bescheidenheid voedsel mee voor onderweg. +

foto Depositphotos

Ze zit voor het raam te mijmeren, terwijl jonge fietsers met hun smartphone in de hand voorbysnellen. Haastig leven heeft zij losgelaten. Wat een rust.

Ze heeft in haar 'stille tijd' een tekst gelezen uit *Merkstenen* van Dag Hammarskjöld. Die heeft haar geraakt. Hammarskjöld, secretaris-generaal van de Verenigde Naties (1953-1961), beschrijft daarin zijn vertrouwen in de Eeuwige, in God – die is, ook ín ons. Zich bewust van zijn verantwoordelijkheid om vrede tussen de naties te bewerkstelligen, heeft hij geestkracht

wat zou ik van mijn leven willen maken?

ontvangen en een dagboek bijgehouden. Hij hoopt – met vele medemensen – wegbereider te zijn, door humaan en zorgvuldig met elkaar en de schepping om te gaan. Hammarskjöld is de Eeuwige dankbaar voor alles wat hem ten deel valt, en bidt om bewaard te blijven in Zijn liefde. Van daaruit zal hij de nood van de ander niet vergeten.

Om de tekst diep door te laten dringen zijn stilte en reflectie nodig. En moed om de weg naar binnen te gaan en terug te kijken op het eigen leven. Als kind heeft zij geleerd te bidden en met God te praten over alles wat er gebeurt. Vooral toen haar vader jong overleed, wist ze zich vastgehouden. Ze werd zich ervan bewust dat niet iedereen lang leeft, en ook: 'Wat zou ik van mijn leven willen maken? Heeft God daar ook een plaats en stem in?' Ooit heeft zij een ervaring gehad van 'gevonden' worden. Toen heeft zij in vertrouwen 'ja' gezegd tegen een Stem die uit een diepe Bron in haarzelf kwam. Dat heeft haar leven voorgoed een andere wending gegeven.

Haar wezenlijke vraag is: hoe is God in mij aanwezig (geweest)? Op wie heb ik mijn vertrouwen

gesteld? Waaraan heb ik mijn levenstijd kunnen besteden? Zulke vragen aan jezelf stellen is op elke leeftijd belangrijk, om bewust te kunnen leven. Bij de vele keuzes die er waren, weet zij: het loopt vaak anders dan je verwacht. Zij bidt om Gods kracht bij het gaan van de weg van liefde en vrede, en het niet vergeten van mensen in nood. Dat gaat met vallen en opstaan. Hoeveel moeite heeft het haar gekost om los te laten wat het leven kan 'opleuken' en oppervlakkig geluk geeft.

Diepgang heeft ze gevonden in de ontmoeting met de doperse variant van Godzoekers. Om zo in verbondenheid lief en leed te delen, het geloof te verdiepen, en vooral te proberen haar praktisch handelen in deze wereld af te stemmen op de navolging en gezindheid van Christus. Wat zou zij anderen de ervaring gunnen van 'gekend en gezegend' te zijn door een Liefde die groter is dan ons eigen hart. Die innerlijke vrede kan een bron van vreugde en kracht worden, wat er ook gebeurt. +